

• KİTAP TANITIMLARI

Emanet Ahlakı- Türk Ahlak Felsefesine Giriş (Süleyman Dönmez)

Tuğba YILDIZBAKAN*

Emanet Ahlakı- Türk Ahlak Felsefesine Giriş, Süleyman Dönmez,
Karahan Yayınları, Adana 2015, 124 sayfa

§§§

“Emanet Ahlakı, Türk Ahlak Felsefesine Giriş” adlı kitap bir giriş iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında ahlak kavramı üzerinde durulmuş, ahlak kavramının etimolojisi dikkate alınmış ve ahlakın mirasçısı insanın varlık düzlemindeki değerine değinilmiştir. “Antik çağ ve emanet ahlakı” üst başlığını taşıyan birinci bölümde antikçağda ahlakın kaynağı üzerinde durulmuş ve insanların inançlarına kaynak olan kavramlar incelenmiştir. Bu bağlamda logos, nous ve mantike kavramları irdelenmiş ve Türk ahlakının ne ‘ligi bu kavramlar üzerinden incelenmiştir. Birinci bölümün devamında Platon, Aristoteles ve Platinos’un logos ve nous bağlamında durdukları nokta üzerinde durulmuştur. “Emanet ahlakı ve gönül felsefesi” üst başlığını taşıyan ikinci bölümde ise “emanet ahlakı” daha detaylı incelenmiş; emanet ahlakına kaynak eden iç unsurlar mevzubahis olmuştur.

Yazar kitabının giriş kısmında felsefenin üç saçı ayağını vurgulayarak kendi felsefesini bu düzlemde okumaktadır: varlık, bilgi, değer. Önce varlık düzleminde kendimizi tanırız, sonra biliriz ve ardından duyuşa geçerez. Duyuş aşamasında ahlaki olgunluğumuza göre bir duruş, bir tavır ser-

---

* Çukurova Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı (Din Felsefesi) Yüksek Lisans Öğrencisi, e-posta: tuba-yb@hotmail.com

gileriz. Sağlam bir duruş için sağlam bir inanç ve ahlaki olgunluk gerek. Bu da ancak emanet ahlakını içselleştirmekle mümkün olur. Yazar Türk ahlak felsefesini bilgikuramsal açılımı hakkında “ inanca yer bulmak için sınırlandıran bir bilgi değil, inancı aşan bilgiden beslenen imanın güven esasında temellendirilmesidir.” şeklinde ifade etmiştir. Özellikle 13. yy. dan bugüne gelen bir kültür mirasımıza baktığımızda bilgi- inanç- güven üçlüsünün Türk ahlakına yön verdiği görülmektedir. Yazarımızda bunu hak ve hakikatin bütünlüğü ile ifade etmektedir. Zira hak hakikate dayanır ve hak çokluktan; hakikat ise birlikten beslenir. Hakikat evrenseldir. Türk ahlakının kaynağının da hakikat olduğunu düşündüğümüzde değer düzlemindeki varlığının ehemmiyeti anlaşılmaktadır. Zira değer düzlemindeki varlığımız ancak bilmek ile olur. Farkındalık ise harekete geçirir. Ancak hareketin veya tavrın ahlaki olmasını özgür irade belirler.

“Antikçağ ve emanet ahlakı” üst başlığını taşıyan birinci bölümde logos, nous ve mantıke kavramları ele alınmış ve Türk ahlak felsefesinin bu kavramlar üzerinden değerlendirilmiştir. Yazar logosu tenden tine yolculuk diye tarif etmiştir. Nous için ise tinden tene yolculuk diye açıklamıştır. Yazar birliğin logos ile okunamayacağını nous ile okunabileceğini ifade etmiştir. Birlik, hakikat ancak nous ile okunabilir. Çünkü logos hesabidir. Nous ise hasbidir. Hesap edilerek, tartılıp biçilerek hakikate varılamaz. Hakikat kayıtsız şartsız teslimiyet ister. Hakikat ancak logosun nous üzerinden okunması ile anlaşılabilir.

Emanet ahlakı olarak isimlendirilen Anadolu Türk ahlakı, ahlakın dıştan değil içten kurulmasını esas alır. İç, dışı kurar. Mahrem olan mahşeri alandan kopuk değildir, olmaması gerekir. Eylemlerin değeri ancak failer tarafından tayin edilebilir. Ahlak ve ahlaklı olmak birbirinden tamamen bağımsızdır. Ahlakın mevzusu epistemik iken ahlakın eylemselleşmesi onto- etik bir tavidir. Ahlakı bilmek ahlaklı olmak için yeterli değildir. Zira ahlak hakkında herkes kendince bir tarifte bulunurken ahlaki davranış maalesef söz konusu değildir.

Yazar “içimdeki ben” diye tanımladığı vicdan hakkında “Kişinin Rabbini mahremane olarak doğrudan hissetmesidir” diye açıklamaktadır. Emanet ahlakında vicdan önemli bir yere sahiptir. Vicdan Türk ahlakında maddenin manaya dönüşmesindeki mihenk taşıdır. Emanete hıyanetin haram olduğunu hatırlatan candır. Senin olmayana tamah etmemen gerektiğini sana öğretendir. Vicdan öznelidir bu yüzden tezahürleri farklı olabilir. Ancak tezahürlerin farklı olması vicdanın ölçü olmayacağı anlamına gelmez. Nitekim tezahürler çeşitlense de hakikat daima birdir.

Emanet ahlakı varolanla karşılaşabilmeyi, yüzleşebilmeyi gerektirir. Karşılaşma kişide farkındalık oluşturur. Farkındalıkta kişinin ne olduğu ve ne olması gerektiği hakkında bilgi verir. Karşılaşma içimdeki ben ile dışımdakilerin bir olmasını gerektirir. Birliğin birde yok olmasıdır. Bir ve diri olmaktır. En önemlisi emin olmaktır. Emanet ahlakını içselleştirmedi.

Yazar eserinde emanet ahlakını bir olma esası ile özdeşleştirmiştir. Türklerin İslam ile müşerref olduktan sonra adlarının İslam ile özdeşleştiğini ifade eden yazar "Türk"ün bir ırktan ziyade daha fazla anlama geldiğini ve daha geneli kapsadığını ifade etmiştir. Bir olabilmenin Türklük ile anlam kazanacağını ifade eden yazar bir olmanın içten dışa bir yolculuk olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda Türk olmak adem olmaktan âdem olmaya yolculuktur.

Birlikte olmak marifet değildir. Önemli olan birlikte bir olabilmektir. Bu da ancak İslam ile kendinden geçen Yunus'u en derinden bilmek ve düşünmek ile mümkün olur. Yazarımız da bunun ancak Yunus şerbetini içmekte mümkün alacağını her defasında ifade etmiştir. Çünkü o zaman içten dışa bir yolculuk ile bir olmanın verdiği huzur ile âdem olabiliriz. Âdem olmakta bizim özümüz olup kendimizi bulmaktır.